

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Євгенії Русланівни Продоус** на тему:
**«Стильові домінанти музичного виконавства ХХ – ХХІ століть (на
матеріалі творчості М. Аргеріх та Н. Штуцманн)»**
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 - «Музичне мистецтво»
з галузі знань 02- «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації
проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики
Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського
«15» червня 2026 року, протокол № 13

Обґрунтування теми. Процеси глобалізації, що суттєво вплинули на трансформацію академічного мистецтва, визначили зосередження уваги публіки, критиків та науковців на питаннях музичного виконавства як фундаментальної складової культури кінця ХХ – ХХІ століть. Перші прояви автономності виконавця знаходимо в мистецтві доби романтизму, коли творчість видатних віртуозів та виокремлення диригування в окрему професію окреслили зміну парадигми виконавського мистецтва, індивідуально-стильових засад інтерпретації композиторського твору та слухацької комунікації. У творчій практиці ХХ століття вже не лише композитор, а виконавець став тим, хто «“володіє ключем” до розуміння специфіки музики як спілкування» (Шаповалова, 2017, с. 295).

Системні дослідження проблем виконавства сформували новий напрям музичної науки – інтерпретологію, що «значно розширила інформативно-комунікативні кордони академічної науки, яка знайшла нову онтологію і прагматику (через суб'єкт-суб'єктні відносини у сфері духовного виробництва)» (Шаповалова, 2017, с. 297) і активно запозичує теоретичний апарат суміжних наук (музичної естетики, психології, літературознавства). Так, у музикознавчих працях усе частіше зустрічаємо термін «стильова домінанта», який поки що не отримав категоріального статусу. Водночас він постає дієвим інструментом виявлення чинників, що, об'єднуючись навколо категорії музичного стилю, зумовлюють кристалізацію естетичних універсальних виконавської творчості та їх подальшу трансформацію в різноманітних історичних, національних та індивідуально-авторських проявах. Отже, поняття «стильової домінанти» може слугувати смисловим маркером, що вказує на специфіку художнього мислення та виконавської інтерпретації.

У музикознавстві, насамперед у теорії гармонії, найбільш поширеним залишається функціональний підхід, відповідно до якого «напруження» домінанти є антиподом «спокою» тоніки. Проте в сучасному музикознавстві термін «стильова домінанта» дедалі частіше використовується у ширшому значенні, виходячи за межі суто гармонічного тлумачення та набуваючи метафоричного і культурологічного виміру. Прикладом є новітні статті Л. Бучок

«Стильові доміанти фортепіанної музики закарпатських композиторів ХХ – початку ХХІ століть» (Бучок, 2018) та Б. Дашака «Специфіка темброво-драматургічного мислення Віктора Камінського на прикладі симфонії №1» (Дашак, 2024), в яких це поняття функціонує без пояснення, як апріорне. Також згадаємо статтю Н. Рябухи та співавторів (2025), у якій фортепіанні мініатюри розглядаються як відображення «основних стильових доміант певної епохи» (Рябуха та ін., 2025, с. 2409). Дослідниця творчості М. Шуха потрактує його як метафору: «аналогічні смислові “доміанти” та їх відповідне інтонаційне відтворення знаходимо і в інших творах М. Шуха» (Татарнікова, 2019, с. 201). Ще раніше О. Козаренко писав про вплив стильових доміант на рівні національної виконавської школи: «Йдеться про специфікацію національного звукового ідеалу в етнохарактерній манері виконання, що першочергово формується у фольклорній сфері на перетині *доміантних рис* (курсив мій – Є. П.) національної психології, і “нарощується” далі у професійному виконавстві, будучи підставою формування національних виконавських шкіл» (Козаренко, 2000, с. 262).

Досліджуючи індивідуальні стилі видатних виконавців другої половини ХХ – ХХІ століть, зокрема, Марти Аргеріх / Martha Argerich (нар. 1941 рік) та Наталі Штуцманн / Nathalie Stutzmann (нар. 1965 р.), ми вбачаємо їхні зв'язки із загальними тенденціями розвитку музичного мистецтва певного історичного періоду. Постає питання: чи можливо визначити категоріальний статус «стильової доміанти» (стильових доміант) виконавства ХХ – ХХІ століть в якості **естетичних універсалій не лише композиторської, але й виконавської творчості?**

Якщо вдасться віднайти «спільний знаменник» виконавської творчості цілого покоління та з'ясувати типологічні процеси в історико-національних контекстах на ґрунті загальних семіотичних об'єктів (творчість провідних виконавиць в різних сферах музичної діяльності), то розробка теорії музичного стилю доби ХХ століття стане близькою до завершення. Як відомо, існуючі дефініції мають надто загальний (більш філософський формат): національне (О. Козаренко), модерн (О. Корчова), постмодерн (О. Берегова), неостилі (І. Юдкін-Ріпун).

У межах дослідження не ставиться завдання створити вичерпну типологію всіх стильових напрямів ХХ – ХХІ століть, адже художня система цього періоду є надзвичайно розгалуженою, внутрішньо суперечливою та динамічною. Ця історична доба охоплює різні історико-стильові традиції, національні виконавські школи, індивідуально-композиторські моделі, нові форми сценічної репрезентації та комунікативні стратегії музичного мистецтва. Увагу зосереджено на виокремленні тих художньо-естетичних настанов, які в контексті обраного матеріалу виявляють універсальне значення, дозволяючи простежити механізми формування індивідуального виконавського стилю. Отже, *актуальність теми* обумовлена:

— засадничою роллю виконавства у музичній культурі ХХ – ХХІ століть;

— нагальною потребою музикознавства з'ясувати функції стильової домінанти як маркера специфіки виконавської творчості;

— відсутністю спеціальних праць, присвячених видатним виконавицям – М. Аргеріх та Н. Штуцманн, творчість яких слугує блискучою ілюстрацією для розв'язання означеної проблематики.

Категоризація поняття «стильова домінанта» допоможе атрибутувати й інші феномени виконавства ХХ – ХХІ століть.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано на кафедрі інтерпретології та аналізу музики згідно з планом науково-дослідницької роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Її зміст відповідає комплексній темі «Когнітивне музикознавство: парадигматика музичної творчості в актуальних запитах історії» на 2022 – 2027 рр. перспективного тематичного плану науково-дослідницької роботи ХНУМ імені І. П. Котляревського (протокол вченої ради №5 від 29.12.2021 р.). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради ХНУМ імені І. П. Котляревського (протокол №3 від 27.10.2022 р.) та уточнено (протокол №8 від 26.03.2026 р.).

Мета дослідження – обґрунтувати категоріальний статус поняття «стильова домінанта» та його значення для інтерпретології на ґрунті системного аналізу творчості М. Аргеріх та Н. Штуцманн.

Об'єкт дослідження – музичне виконавство як художньо-естетична система, історично усталена в новоєвропейській культурі; **предмет** – стильові домінанти творчості видатних представниць музичного виконавства ХХ – ХХІ століть М. Аргеріх та Н. Штуцманн.

Матеріалом дослідження слугує виконавська творчість обраних мисткинь, репрезентована в аудіо- і відеозаписах творів композиторів різних історико-стильових традицій:

— *інтерпретації М. Аргеріх* у сфері сольного та ансамблевого музикування, представлену творами Й. С. Баха (Токата для клавіру № 2 c-moll BWV 911; у зіставленні з версією Фрідріха Гульди / Friedrich Gulda), Л. Бетховена (Соната для скрипки № 9 A-dur, op. 47, «Крейцера соната»; у ансамблі з Гідоном Кремером / Gidon Kremer, а також у порівнянні з версією Анни-Софії Муттер / Anne-Sophie Mutter та Ламберта Оркіса / Lambert Orkis), Р. Шумана (Концерт для фортепіано з оркестром a-moll; у співставленні з інтерпретацією Д. Баренбойма / Daniel Barenboim і Серджіу Челібідаке / Sergiu Celibidache), Ф. Шопена (Andante spianato та Великий блискучий полонез; з урахуванням виконавської версії Кристіана Цимермана / Krystian Zimerman) а також А. Хінастери (Danzas Argentinas / «Аргентинські танці», op. 2);

— *виконавську творчість Н. Штуцманн*, представлену інтерпретаціями творів Й. С. Баха, Г. Ф. Генделя та Р. Шумана: арія Рінальдо «Mio cor, che mi sai dir?» з опери Г. Ф. Генделя «Rinaldo» HWV 7b у виконанні Н. Штуцманн у зіставленні з версією Вардуї Абрамян / Varduhi Abrahamyan; пісня № 2 «Вільний» / «Freisinn» з вокального циклу Р. Шумана «Myrthen» op. 25 у порівнянні з інтерпретацією Ієна Бостріджа / Ian Bostridge; *диригентська версія*

Симфонії з кантати Й. С. Баха BWV 42 у порівнянні з диригентською інтерпретацією Йоса ван Велдговена / Jos van Veldhoven.

Методи дослідження охоплюють загальні і спеціальні наукові підходи:

— *філософсько-естетичний* – для визначення світоглядно-ціннісних засад музичного мистецтва;

— *історичний* – для осмислення динаміки формування виконавства як феномена новоевропейської культури;

— *стильовий* – виявляє індивідуальні принципи художнього мислення виконавця;

— *метод моделювання* – спрямований на універсалізацію принципів музичного виконавства ХХ – ХХІ століть;

— *системний* – розкриває індивідуальний виконавський стиль як художню цілісність;

— *порівняльно-інтерпретаційний* – для аналізу процесу реалізації виконавської концепції твору.

Теоретична база. Пропонована концепція спирається на фундаментальні напрями сучасного музикознавства та гуманітаристики:

— *філософсько-естетичні засади творчості та універсалії художнього досвіду* (Abelard, 2026; Angier, 2019; Aquinas, 1947; Bergson, 1998; Berkeley, 2002; Bozenhard, 2022; Cassirer, 1957; Huizinga, 1980; Kant, 1987, 1996; McMahon, 2013; Nicholas of Cusa, 1998; Nietzsche, 1994; Ockham, 2026; Plato, 2007; Tatarkiewicz, 1980);

— *феноменологія, семіотика та онтологія музики* (Dahlhaus, 1991; Eco, 1986; Gadamer, 2004; Ingarden, 1986);

— *психологія творчості* (Freud, 1949; Glăveanu & Kaufman, 2019; Hall & Hansen, 1997; Jung, 1955, 1966; Maslow, 1954; Meyer, 1956);

— *літературознавство та соціогуманітарні концепції домінанти* (Avenarius, 1921; Jakobson, 1997; Kurismaa, 2015; Nadin, 2015; Prahald & Bettis, 1986; Votina, 2018; Алексюк, 2002; Беседіна, 2011; Волченко, 2022; Головченко, 2012; Зайченко, 2023; Іваницька, 2017; Коваленко, 2010; Ковалів, 2007; Лановенко & Остапшина, 2013; Назарець & Миронюк, 2020; Наливайко, 1987; Ніколенко, 2005; Петренко, 2019; Скляренко, 2014; Ткаченко, 2003);

— *теорія музичного стилю та комунікації* (Варданян, 2021; Горюхіна, 1985; Катрич, 2000; Корчова, 2020; Коханик, 2001; Кучма, 2021; Москаленко, 2013; Ніколаєвська, 2017, 2020; Оболенська, 2022; Рябуха та ін., 2025; Самойленко, 2004; Сидоренко, 2018; Сухленко, 2011, 2017, 2018; Тишко, 1994; Шаповалова, 2014, 2017; Шип, 1998; Школяренко, 2017; Юдкін-Ріпун, 2019);

— *історія та теорія музичного виконавства* (Buffenoir, 1894; Christensen, 1993; Czerny, 1839; Fischer, 1959; Hawkins, 1963; Koskoff, 2014; Martienssen, 1930; McClary, 1991; Федорак, 2020; Чеботар, 2025; Чернявська, 2019).

— Окремий корпус робіт складають інтернет-джерела: відеозаписи виконавських версій творів композиторів бароко, класико-романтичної доби та

XX століття; інтернет-ресурси (персональні сторінки, інтерв'ю, критичні статті тощо), присвячені творчості М. Аргеріх та Н. Штуцманн.

Наукова новизна. У музикознавстві *вперше*:

— музичне виконавство XX – XXI століть представлено як систему естетичних універсалій;

— обґрунтовано категоризацію поняття «стильова домінанта» як індикатора специфіки художнього мислення;

— запропоновано авторське визначення ключового поняття як аналітичного інструменту сучасної інтерпретології;

— уведено в науковий обіг поняття «романтична стильова домінанта»;

— визначено метод художнього мислення М. Аргеріх як романтичну стильову домінанту;

— специфіку музично-мовленнєвих ресурсів виконавської творчості Н. Штуцманн розкрито через взаємодію її стильових домінант.

Отримали подальший розвиток: концепти інтерпретології, розроблені у працях українських музикознавців: «стиль музичної творчості» (В. Москаленко), «інтерпретологія як інтегративна дисципліна» (Л. Шаповалова), «індивідуальний стиль музиканта-виконавця» (О. Катрич), «комунікативні стратегії» (Ю. Ніколаєвська), «твір виконавця» (І. Сухленко), «звуковий образ інструменту» (Н. Кучми).

Практичне значення отриманих результатів Матеріали та висновки дослідження можуть бути використані у навчальних курсах «Історія світової музичної культури», «Аналіз та інтерпретація музики», «Історія фортепіанного виконавського мистецтва», а також в педагогічній та виконавській практиці при вирішенні проблем художньої інтерпретації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри інтерпретології та аналізу музики ХНУМ імені І.П. Котляревського; її положення викладені у виступах на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях й у межах науково-мистецьких проєктів: «Слухач у смисловому просторі музичного твору» (Київ, 1-2 жовтня 2023 р.), «Практична музикологія. Поетика музичної творчості» (Харків, 14 – 16 січня 2023 р.), «Interdisciplinary Perspectives in Musicology» (Тбілісі, 4 – 5 травня 2023 р.), «Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі» (Харків, 20 – 22 травня 2023 р.), практичні онлайн-семінари I Всеукраїнського фестивалю фортепіанної музики «Борткевич-Fest» (Харків, 13-17 травня 2024 р.), «Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі» (Харків, 18-19 травня 2024 р.), «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, 11-12 лютого 2025 р.; 18-19 лютого 2026 р.), «Inter Proto Logos» (Харків, 2-6 березня 2025 р.), «Процес музичного стилетворення: композитор та виконавець» (Україна, Київ, 25 – 26.04.2025 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у трьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, рекомендованих і затверджених МОН України.

Статті в наукових виданнях, затверджених МОН України

як фахові (категорія Б), галузь «Музикознавство»

1. Продоус, Є. (2022). Сильові доміанти музичної творчості Марти Аргеріх. Аспекти історичного музикознавства, 28, 84–100. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum2-28.05>
2. Продоус, Є. (2024). Специфіка формування стильових доміант у вокальному виконавстві (на прикладі творчості Н. Штуцманн). Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти, 71, 107–121. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-71.06>
3. Продоус, Є. (2025). Романтична стильова доміанта як естетична універсалія сучасного виконавства. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти, 77, 44–60. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-77.03>

Характеристика особистості здобувача. Євгенія Продоус у 2022 році закінчила Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського і одержала ступінь магістра.

Від 01 жовтня 2022 року до 30 вересня 2026 року навчалася в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського на кафедрі «Інтерпретології та аналізу музики», за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво» (науковий керівник – Шаповалова Людмила Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, академік Академії наук вищої школи України).

Довідка про виконання освітньо-наукової програми А26 № 002, видана 12 січня 2026 року, підтверджує успішне виконання всього об'єму навчання.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувач дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації Євгенії Русланівни Продоус у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, проведеної на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського «15» червня 2026 року (протокол № 13) та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО

1. Дисертація **Євгенії Русланівни Продоус «Сильові доміанти музичного виконавства ХХ – ХХІ століть (на матеріалі творчості М. Аргеріх та Н. Штуцманн)»**, представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 - Музичне мистецтво є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, її зміст відповідає спеціальності 025 - Музичне мистецтво. Визначені мета та завдання повністю розв'язані, основні положення

дисертації обґрунтовують наукову новизну. Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії.

Результати дисертації пройшли апробацію на 10 науково-практичних конференціях; основні положення відображено у 3 наукових публікаціях.

2. Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертація **Євгенії Русланівни Продоус «Стильові доміанти музичного виконавства XX – XXI століть (на матеріалі творчості М. Аргеріх та Н. Штуцманн)»** має теоретичну, практичну значущість, наукову новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної та практичної сфер музичного мистецтва України. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 - «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію **Євгенії Русланівни Продоус «Стильові доміанти музичного виконавства XX – XXI століть (на матеріалі творчості М. Аргеріх та Н. Штуцманн)»** до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 - «Культура і мистецтво».

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на засіданні кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Головуючий на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри інтерпретології
та аналізу музики, проректор
з науково-педагогічної, творчої роботи
та інноваційного розвитку
Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського

Юлія НІКОЛАЄВСЬКА